

Protocol gedrag

IKC Sterrenwijzer

Versie voor ouders

Concept 2.0

november 2025

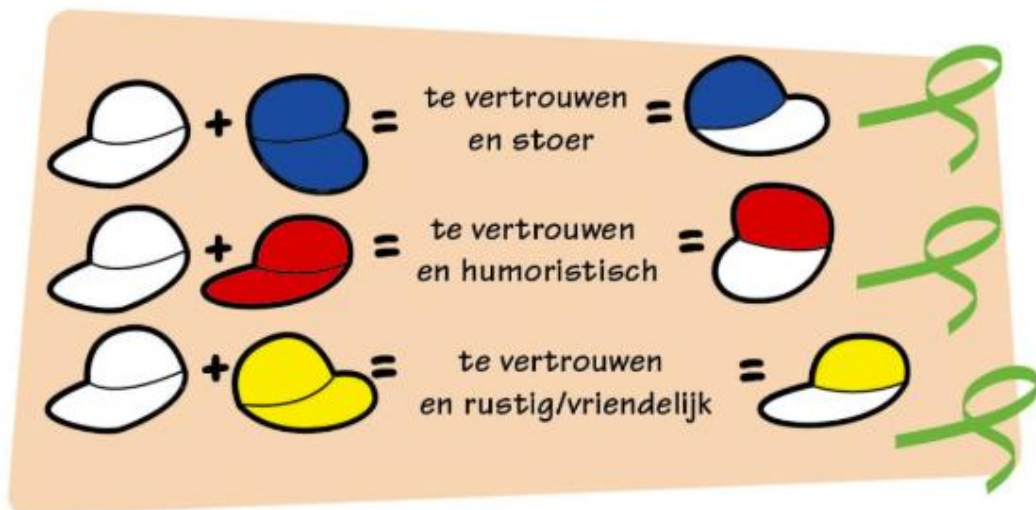
Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1 Gewenst gedrag.....	5
1.1 Hoe wij op IKC Sterrenwijzer werken aan gewenst gedrag.....	5
1.2 Kanjertraining in de klas.....	6
1.3 Het volgen van de ontwikkeling.....	6
1.4 Belonen van gewenst gedrag.....	7
1.5 Gewenst gedrag in de BSO (Junis Kinderopvang)	7
Hoofdstuk 2 De uitgangspunten van de Kanjertraining.....	8
2.1 De Kanjerafspraken	8
2.2 Preventie.....	8
2.3 Plagen of pesten.....	9
2.4 Het rollenspel	10
Hoofdstuk 3 Ongewenst gedrag.....	11
3.1 Beleid bij ongewenst gedrag van kinderen	11
3.2 Stappenplan bij ongewenst gedrag.....	11
3.3 Maatregelenladder	14
3.4 Bijzondere omstandigheden	15
3.5 Grenzen stellen.....	15
Bijlage 1 Afspraken schoolplein, gang, trap en toiletten	17
Bijlage 2 Voor ouders	18
Bijlage 3 Gedragsafspraken in de BSO (Junis Kinderopvang)	21

Voorwoord

Op IKC Sterrenwijzer verwachten we dat de kinderen, medewerkers en ouders op een prettige manier met elkaar omgaan. Om gewenst gedrag te stimuleren, geven we het goede voorbeeld aan onze kinderen. Om te laten zien hoe wij een veilig IKC vormen en om de aanpak hiervan inzichtelijk te maken, heeft IKC Sterrenwijzer dit gedragsprotocol ontwikkeld. Hierin beschrijven we wat er van leerlingen, leerkrachten en ouders/verzorgers wordt verwacht. We beschrijven ook onze omgangsregels, die door de leerlingen en leerkrachten van alle groepen zijn opgesteld en waar iedereen in ons IKC zich aan houdt. IN ons protocol staan ook de stappen die we zetten en op welk moment als we toch te maken krijgen met aanhoudend ongewenst gedrag. Ongewenst gedrag zoals pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en serieus, het liefst preventief, willen aanpakken.

In dit protocol hebben we het vaak over leerkrachten en leerlingen. Met leerkrachten bedoelen we alle medewerkers in ons IKC, zoals de conciërge, de directeur en de cluster-manager, de intern begeleider, de pedagogisch medewerkers enzovoorts. We spreken afwisselen over kinderen en leerlingen.

Hoofdstuk 1 Gewenst gedrag

1.1 Hoe wij op IKC Sterrenwijzer werken aan gewenst gedrag

Ieder nieuw schooljaar spreken wij in de eerste schoolweek met de groep de klassenregels af. De regels worden goed met de kinderen doorgesproken en worden door de leerkracht en/of leerlingen uitgewerkt en opgehangen. Alle kinderen bekrachtigen de afspraken door er zelf hun naam bij te schrijven. Als uitgangspunt worden de regels van de Kanjertraining gebruikt. In de eerste weken van het schooljaar werken we extra aan de manier waarop de kinderen met elkaar omgaan en hoe ze een fijne groep kunnen worden. Dit doen we met verschillende spelletjes en oefeningen uit de Kanjertraining.

Een nieuwe groep gaat altijd door een paar stappen:

- Kennismaken: kinderen leren elkaar (opnieuw) kennen.
- Wennen aan elkaar: kinderen ontdekken wat ze van elkaar vinden en oefenen met afspraken.
- Afspraken maken: de groep leert samen hoe ze het fijn kunnen hebben met elkaar.

Als deze stappen goed zijn doorlopen, ontstaat een groep waarin kinderen rustig kunnen samenwerken en goed kunnen leren.

We werken op IKC Sterrenwijzer met De Kanjertraining. Deze methode bestaat uit een serie lessen met bijbehorende oefeningen die de leerkracht in de klas geeft. Alle leerkrachten hebben een cursus van 3 dagen gevolgd om deze lessen te mogen geven. Nieuwe leerkrachten volgen de cursus, zodat ook zij de lessen mogen geven.

De Kanjertraining is bedoeld om de sfeer in de klas goed te houden (preventief), of te verbeteren (curatief). Doordat het hele team geschoold is als Kanjertrainer spreken we allemaal dezelfde taal en volgen we bij incidenten dezelfde aanpak.

De doelen van de Kanjertraining

- Het bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas.
- Het versterken van de sociale vaardigheden bij leerlingen.
- Beheersing van verschillende oplossingsstrategieën bij pesten en andere conflicten.
- Bewustwording van de eigenheid bij leerlingen.
- Leren om verantwoordelijkheid te nemen.
- Het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.

Dit protocol gedrag is ook ons anti-pestprotocol. Het sluit aan bij de Kanjerboeken en de Kanjertraining. Het is opgesteld om met elkaar helder te hebben op welke manier wij werken aan gewenst gedrag; onze 'fatsoensafspraken'. Het protocol is ook gemaakt om goed te kunnen reageren in situaties waarin sprake is van ongewenst gedrag, als een kind gepest wordt of zelf pest.

1.2 Kanjertraining in de klas

In elke klas hangt een poster met de kanjerafspraken, een poster met de fatsoensafspraken en de pestposter. Deze hangen bij elkaar. Daarnaast zijn er afspraken voor gedrag op de gang, de trap en het schoolplein (zie bijlage 1). Er zijn in elke klas 4 petjes aanwezig.

Alle leerkrachten spreken de leerlingen aan in Kanjertaal: “was het je bedoeling om ...” In groep 1 t/m 5 wordt er gewerkt met een prentenboek en vanaf groep 6 werken we met een werkboekje. De volgende prentenboeken worden gebruikt: in groep 1/2 Max en het dorpje, in groep 3 Max en de vogel, in groep 4 Max en de klas en in groep 5 Max en de woonboot.

In elke klas besteden we een half uur tot 45 minuten per week aan de Kanjertraining. De hoofdstukken kunnen verdeeld worden over de 40 lesweken. Elke Kanjerles eindigt met een vertrouwensoefening. Deze oefeningen zijn niet alleen ‘leuke spelletjes’ die kinderen met elkaar doen. De afspraak ‘we vertrouwen elkaar’ wordt daarmee inhoud gegeven. Deze afspraak is te begrijpen als ‘het goede verwachten van de ander’. De ander blijkt – net als ik – iemand te zijn die te vertrouwen wil zijn.

Elk schooljaar wordt ook de oefening “motor en benzinepomp” gedaan. Dit is een oefening die als doel heeft rust (terug) te brengen in de groep. Deze belangrijke oefening is ontwikkeld door de Kanjertraining. Het maakt kinderen – die niet willen pesten – bewust van het feit dat zij onbedoeld voeding geven aan pestgedrag. En het leert kinderen die zich onmachtig en bang voelen dat zij meer invloed kunnen uitoefenen dan zij zich bewust zijn. Kern van deze aanpak:

Doe niet mee, dan doe je veel. Geef geen benzine aan vervelend gedrag. Veel grensoverschrijders hebben namelijk jouw aandacht nodig, jouw applaus, jouw ergernis en angst om voort te kunnen gaan met vervelend gedrag.

De leerkracht verlegt de aandacht van het kind dat veel aandacht vraagt (de motor) naar diegenen die daar steeds aandacht aan geven (de benzinepompen). Enerzijds: Laat je niet op de kast jagen. Ga er niet tegenin, neem afstand, erger je niet, word niet bang. Zoek steun, doe iets anders. Anderzijds: als jouw vriendin of vriend vervelend gedrag vertoont en jij staat daar steeds bij, of je moet erom giechelen, dan moedig jij jouw vriend aan om door te gaan. Loop weg bij vervelend gedrag. Je bent stoer als je nee durft te zeggen tegen vervelend gedrag van jouw vrienden.

1.3 Het volgen van de ontwikkeling

Voor het volgen van de sociale ontwikkeling van de kinderen gebruiken we observatielijsten van het Kanjer-systeem. Dit leerlingvolgsysteem heet Kanvas. De leerkracht vult jaarlijks in november en mei de observatielijst van de Kanjertraining in voor ieder kind. De kinderen worden dan beoordeeld op hun sociale vaardigheden. Vanaf groep 5 vullen ook de leerlingen een vragenlijst en een sociogram in. Zo ontstaat een overzicht van de sterke en de zwakke kanten van een leerling en van de groep. De leerkracht werkt met de groep vanuit dit inzicht in wat de kinderen nodig hebben. Het kan zijn dat de groep of enkele leerlingen extra ondersteuning nodig hebben. De leerkracht bespreekt dit met de intern begeleider en legt zo nodig de aanpak vast in een groepsplan of een individueel plan. Hierover informeert de leerkracht de ouders.

1.4 Belonen van gewenst gedrag

Op IKC Sterrenwijzer werken we in de school met een beloningssysteem. We gebruiken hiervoor “uiltjes”. Een uiltje is een blauwe kunststof munt met ons logo. Ieder kind kan elke dag een of meer uiltjes verdienen door het laten zien van gewenst gedrag. De school zet zo nu en dan een van de schoolregels centraal. We letten dan met elkaar extra op die regel en kinderen die zich inspannen om het gewenst gedrag te laten zien, kunnen daarvoor een uiltje krijgen. De leerkrachten en andere medewerkers delen ook op onverwachte momenten uiltjes uit om positief gedrag te belonen. Het kan dan gaan om het spontaan helpen van een klasgenoot, zonder protest iets opruimen dat je niet zelf had gebruikt etc.

Elke groep heeft een muntenspaarbuis waarin de groep de verdiende uiltjes verzamelt. Zo sparen de kinderen als groep voor een beloning die ze vooraf met de leerkracht hebben afgesproken. Voor een klein aantal uiltjes kan een kleine beloning volgen, bijvoorbeeld extra lang voorlezen, de knuffels meenemen naar school etc. De groep kan er ook voor kiezen om langer door te sparen voor een grotere beloning, zoals tosti's voor de lunch of extra buitenspelen.

1.5 Gewenst gedrag in de BSO (Junis Kinderopvang)

Bij Junis Kinderopvang vinden we het belangrijk dat kinderen zich veilig, gezien en gehoord voelen. In de BSO hebben kinderen meer vrijheid dan tijdens schooltijd. Ze kiezen zelf wat ze willen doen: spelen, ontdekken, ontspannen of samen iets ondernemen. Die vrijheid vraagt om duidelijke afspraken en een warme, respectvolle benadering.

We sluiten aan bij de uitgangspunten van de school en de Kanjertraining, zodat kinderen overal dezelfde taal en aanpak herkennen. Dit zorgt voor rust, duidelijkheid en vertrouwen.

Wat betekent dit in de praktijk?

- Vrijheid binnen grenzen
Kinderen krijgen ruimte om zelf keuzes te maken, maar we zorgen samen voor een fijne sfeer waarin iedereen zich prettig voelt. We spreken kinderen aan op hun gedrag als dat nodig is, altijd op een positieve en respectvolle manier.
- Samen verantwoordelijk
We stimuleren kinderen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen gedrag, hun spullen en de omgang met anderen. We doen dit door samen afspraken te maken en kinderen te betrekken bij het bedenken van oplossingen.
- Positieve benadering
Onze pedagogisch medewerkers geven het goede voorbeeld, benoemen gewenst gedrag en begeleiden kinderen met aandacht en warmte. We werken vanuit vertrouwen en kijken naar wat wél lukt.
- Samen één IKC
We stemmen af met school over de ontwikkeling van kinderen en zorgen voor een doorgaande lijn in de begeleiding. Zo bouwen we samen aan een veilige en stimulerende omgeving, waarin ieder kind zich kan ontwikkelen op zijn eigen manier.

Hoofdstuk 2 De uitgangspunten van de Kanjertraining

2.1 De Kanjerafspraken

De school streeft een positieve, opbouwende sfeer na en doet dat binnen de kaders van de wet enerzijds en binnen het kader van de kanjerafspraken anderzijds. De school zet middels de Kanjerlessen in op het versterken van het onderling vertrouwen en het besef dat het goed is elkaar te helpen. Binnen dat kader speelt niemand de baas, hebben we plezier met elkaar, en ben je of blijf je niet zielig. Duidelijk wordt gesteld dat de leerlingen ten opzichte van elkaar niet de baas zijn. De leerkracht daarentegen is op school “de baas/ het gezag” en de ouders zijn dat thuis.

We vertrouwen elkaar

We helpen elkaar

Niemand
speelt de
baas

We werken
samen

Niemand
lacht uit

We hebben
plezier

Niemand blijft
zielig

We doen
mee

Als een conflict zich tussen kinderen afspeelt, zal de school kiezen voor een oplossingsgerichte aanpak. Dat wil zeggen: de school zoekt een oplossing die alle partijen (zo veel mogelijk) recht doet, en borgt gemaakte afspraken. Een oplossingsgerichte aanpak is te onderscheiden van een wraak- en haatgerichte aanpak (vormen van bedreiging en kwaadsprekerijen) of een zeurgerichte aanpak (indirecte kwaadsprekerijen en slachtofferschap). Kortom: doe elkaar recht.

2.2 Preventie

De kracht van IKC Sterrenwijzer is dat we de kinderen leren complimenten geven en ontvangen. Ook het op de juiste manier omgaan met feedback wordt aangeleerd. Met behulp van de kanjerlessen doet de school aan preventie. Kernpunten in de aanpak:

1. De Kanjerafspraken.
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met de ander, bij voorkeur met je ouders.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.

6a. Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor en de school doet wat mogelijk is om deze leerling te bieden wat hij of zij nodig heeft. We trekken hierin een grens als wat wij kunnen bieden niet genoeg is en ook als de veiligheid en/of het leerproces voor anderen in de knel komt.

6b. Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, terwijl het onwillige kind om wat voor reden dan ook “de eigen gang” mag gaan.

7. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling)
8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

2.3 Plagen of pesten

Wanneer is er sprake van plagen en wanneer is er sprake van pestgedrag? Het is belangrijk om het verschil duidelijk te hebben, ook voor de kinderen zelf. Het eenvoudigste onderscheid is dit:

Plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten.

Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten.

Daarom weet een leerkracht bij pesterijen zelden uit zichzelf wat er zich precies afspeelt tussen de kinderen onderling. De leerkracht moet hierover worden geïnformeerd door de leerlingen zelf.

Definitie van pesten: Een kind wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk last heeft van negatieve acties van een ander die op hem of haar zijn gericht en waarbij de macht ongelijk is verdeeld. Het kan daarbij gaan om verschillende soorten acties, zoals fysiek, verbaal of psychologisch, direct of via internet of mobiel, etc.

De Kanjertraining gaat ervan uit dat wanneer een kind zich gepest voelt, de ‘pester’ in de meeste gevallen niet de bedoeling heeft de ander pijn te doen. Als de gevolgen voor de gepeste duidelijk worden gemaakt aan de pester, zijn de meeste kinderen bereid ermee te stoppen. En als dat niet voldoende is, dan wordt duidelijk gemaakt wat de sociale gevolgen voor de pester zelf zullen zijn als het pesten niet stopt. Cruciaal in het ontstaan en het in stand houden van pesten, zijn de reacties van leeftijdsgenoten op de pester. Zolang deze het pesten blijven aanmoedigen, is het voor de pester moeilijker om ermee te stoppen. In een klas met een mentaliteit van respect en vertrouwen zal minder gepest worden dan wanneer er een onveilige sfeer heerst waarin kinderen zich moeten bewijzen en bezig zijn met hun status in de groep.

Pesten gebeurt per definitie achter de rug van degene die kan ingrijpen, zoals een vader of moeder, juf of meester. Dat betekent dat er goed moet worden samengewerkt tussen school en ouders. En het betekent dat we aan kinderen moeten leren hoe zij kunnen aangeven dat zij zich gepest voelen, of merken dat er in hun omgeving wordt gepest.

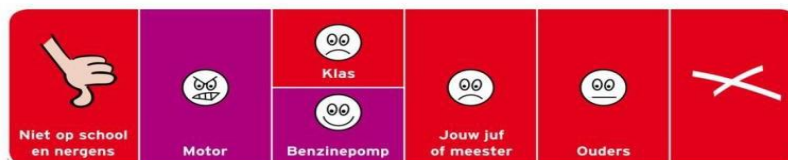
Ouders verlangen soms van de school dat “het kwaad” (= de pester) wordt bestreden en dat “het goede” wordt beschermd. Ons IKC kiest er niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij “kwaad of goed”. Ieder mens maakt wel eens fouten en van fouten kun je leren. De weg van de mens en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. Kinderen hebben het recht te oefenen en daarin te worden begeleid en om te worden opgevoed. Ouders en leerkrachten hebben samen die opvoedingsplicht. In gesprek met kinderen (en ouders) hanteren we het uitgangspunt dat binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving veel mag zolang je rekening houdt met elkaar. Jij hoeft je niet onveilig te voelen door het gedrag van de ander en die ander hoeft zich niet onveilig te voelen door jouw gedrag. Kortom: je gedraagt je. Deze anderen zijn:

1. Jouw klasgenoten en andere kinderen in ons IKC;
2. De leerkrachten, de directie, de ouders van andere kinderen;
3. Jouw ouders, die trots op je kunnen zijn, omdat jij iemand bent die is te vertrouwen. Als je iets vertelt, dan vertel je het hele verhaal en niet het belangrijkste stukje even niet;
4. Mensen die op eenzelfde manier doen als jij, maar ook mensen die anders doen dan jij.

Dit doen we wel

Dit doen we niet

Het IKC neemt het overzicht van de smileys als uitgangspunt: "Het is prima dat jouw vrienden het leuk vinden wat jij bedenkt en doet, maar als de rest van de klas dat niet leuk vindt, of jouw juf of meester (en jouw ouders als die erachter komen), dan gaan we dat niet doen op school."

Je blijft fatsoenlijk en je laat je niet bepalen door je uitdager(s): "Geef geen benzine aan vervelend lopende motortjes." Mocht een leerling zich niet willen houden aan de eenvoudige afspraken zoals weergegeven in de smileys, dan wordt dat met de ouders van het betreffende kind besproken. Daarbij gaan we ervan uit dat de ouders met de school willen meedenken om een oplossing te zoeken die goed is voor het eigen kind, andere kinderen, de leerkracht, de school en de buurt.

2.4 Het rollenspel

De Kanjertraining richt zich op meer dan pesten alleen. Kinderen leren om te gaan met vervelend gedrag van een ander. Kinderen die zich misdragen, worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en hun verlangen het goede te doen. De meeste kinderen bedoelen het goed, maar "het kan er behoorlijk brutaal uitkomen". Daarin wijkt een kind niet af van veel volwassenen. Als zo iets zich voordoet, dan is het goed dat het kind wordt gecorrigeerd. Omdat leerkrachten en ouders niet alles zien, is het van belang dat kinderen zelf ook enige zelfredzaamheid vertonen. Kinderen kunnen best aan elkaar vertellen dat ze last hebben van bepaald gedrag. Omdat kinderen, op een enkeling na, niet vervelend willen doen, zijn op dit niveau de meeste problemen op te lossen.

In de Kanjertraining wordt expliciet geoefend in rollenspelen hoe je kunt reageren op vervelend gedrag. Dit gebeurt met gedragsrollen met behulp van verschillende petten.

Kinderen leren rechtop te staan, de ander aan te kijken en te zeggen: "Ik vind dit vervelend, wil je ermee stoppen?" Vervolgens lopen ze naar een andere leerling die ze kunnen vertrouwen (een "maatje", een "buddy"). Daar gaat de leerling niet zeuren, maar gaat samen met de buddy/het maatje iets anders doen. Als het op deze manier niet oplost, dan gaat de leerling samen met zijn maatje naar de juf of meester. Tijdens dit rollenspel hebben medeklasgenoten de neiging om te giechelen om het grensoverschrijdend gedrag van de uitdager. Aan deze leerlingen wordt duidelijk gemaakt dat dit giechelgedrag het pestgedrag van de uitdager versterkt. Ze geven als het ware "benzine" aan een vervelend lopend motortje. De leerlingen leren geen voeding (benzine) meer te geven aan vervelend gedrag. Zo oefent niet alleen het kind dat de rol van de gepeste speelt, maar ook de omstander.

Hoofdstuk 3 Ongewenst gedrag

3.1 Beleid bij ongewenst gedrag van kinderen

IKC Sterrenwijzer wil een veilige en prettige school zijn voor alle leerlingen, ouders en leerkrachten. Op onze school mogen we allemaal verschillend zijn. Conflicten in alle vormen horen erbij en geven kinderen de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen. We geven de kinderen de kans om zelf hun conflict op te lossen. Natuurlijk komt het voor dat een gedragsafspraken incidenteel wordt 'vergeten' (elk kind luistert wel eens niet). Wij vinden het in dat geval belangrijk opnieuw uit te leggen welke afspraak/regel het kind vergeten is. Komt bepaald gedrag veelvuldig voor en blijkt dit gedrag moeilijk te corrigeren, dan is er sprake van ongewenst gedrag. We weten dat ongewenst gedrag altijd een signaal is van iets dat niet goed gaat. Bij ongewenst gedrag starten we een analyse van het gedrag en de situatie waarin het plaatsvindt. De leerkracht probeert op verschillende manieren de situatie te veranderen om zo het ongewenste gedrag te voorkomen. Zo proberen we preventief te werken, maar soms is dit niet genoeg. Als het niet lukt om ongewenst gedrag te voorkomen, nemen we maatregelen. De stappen die we dan achtereenvolgens zetten, staan ook in dit beleid. Doelen van dit beleid:

- a. Eenduidigheid in de aanpak van ongewenst gedrag en eenduidigheid in het handelen van leerkrachten bij constatering van ongewenst gedrag.
- b. Leerkrachten en directie een toereikend middel bieden om adequaat te kunnen reageren op ongewenst gedrag.
- c. Duidelijkheid bieden aan leerlingen en ouders.
- d. Ouders in een vroeg stadium informeren en vragen om medeverantwoordelijkheid te dragen voor het gedrag van hun kind op school.
- e. Tijdig signaleren van gedrags- en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen.
- f. Het structureel voorkomen / verminderen van ongewenst gedrag in de school, door het volgen van een duidelijke lijn.

3.2 Stappenplan bij ongewenst gedrag

Stap 1: Standaardprocedure

- a) Bij ongewenst gedrag (pesten, grof taalgebruik, ongehoorzaamheid, agressief gedrag) wordt het kind door de leerkracht gewaarschuwd. Er is sprake van een (verbale) correctie.
- b) Bij herhaling binnen korte tijd of ernstig ongewenst gedrag volgt een sanctie. Het kind moet weten waarom deze sanctie gegeven wordt en welk gedrag wordt afgekeurd. Deze sanctie staat in verhouding tot de "overtreding". Bijvoorbeeld:
 - een kortdurende time-in op een andere plaats in de klas
 - een kortdurende time-out op de gang. (maximaal 5 minuten)
 - een pauze binnen blijven
 - kortdurend in een andere groep geplaatst worden
 - een korte schrijfpdracht (over de overtreding)
 - na schooltijd nablijven (als dit langer duurt dan 15 minuten belt de leerkracht even naar huis om dit te melden.)

Een sanctie betekent dat er een gesprek plaatsvindt tussen de leerkracht en het kind. Hierbij is het altijd goed als de leerkracht zegt dat de kritiek het gedrag betreft en niet het kind. Dit om te voorkomen dat het kind het gevoel krijgt dat de leerkracht een hekel aan hem/haar heeft. De leerkracht gebruikt hiervoor de aanpak zoals deze in de

Kanjertraining is beschreven. De leerkracht probeert in het gesprek ook te onderzoeken waarom het kind zich zo gedraagt. Bij ernstig ongewenst gedrag brengt de leerkracht altijd de ouders op de hoogte. Dit gebeurt ook wanneer een kind kort in een andere groep heeft gezeten als sanctie.

- c) Wanneer kinderen binnen 2 weken meerdere keren tegen een sanctie oplopen, volgt een gesprek met ouder(s), kind en leerkracht om over het gedrag te spreken. De leerkracht maakt melding van het gedrag en maakt zijn/haar zorgen om dit gedrag kenbaar. Ook spreken leerkracht, ouders en kind samen af hoe voorkomen kan worden om in stap 2 van deze procedure te geraken. Van dit gesprek maakt de leerkracht een verslag en plaatst dit in ParnasSys. Het wordt ondertekend door ouders
- d) Wanneer dit resulteert in een positieve gedragsverandering, blijft de leerling in stap 1. Wanneer het gedrag niet positief verandert of wanneer een kind na verloop van tijd toch weer terugvalt in het ongewenste gedrag volgt stap 2.

Stap 2: Vervolgprocedure

- e) De leerkracht neemt opnieuw contact op met de ouders om over het gedrag van hun kind te praten. We vragen nadrukkelijker aan de ouders om mee te werken aan een oplossing. De leerkracht hanteert bij dit gesprek de aanpak vanuit De Kanjertraining. Van dit gesprek en de afspraken maakt de leerkracht een verslag en plaatst dit in ParnasSys. Ook wordt afgesproken wanneer een vervolggesprek/evaluatiegesprek plaats zal vinden.
- f) De leerkracht zet de afspraken in een plan van aanpak of handelingsplan. Ouders tekenen het handelingsplan. Op het afgesproken evaluatiemoment (deze datum wordt vastgelegd in het plan) spreken de ouders en de leerkracht over hun bevindingen.
- g) Bij verbetering van het gedrag wordt afgesproken de leerling te blijven volgen. Wanneer het gedrag niet verbetert of als de leerling terugvalt in ongewenst gedrag, benadert de leerkracht de ouders opnieuw voor een gesprek en volgt stap 3.

Stap 3: Extra ondersteuning

- h) Als het ongewenste gedrag ondanks het uitgevoerde plan aanhoudt, meldt de leerkracht dit aan de intern begeleider en de directie. Het doel hiervan is om te komen tot een nadere analyse van de oorzaak van het probleem. De leerkracht nodigt de ouders uit voor een gesprek, waarbij ook de IB-er aanwezig is.
- i) We bespreken de zorgen t.a.v. het ongewenste gedrag en proberen om tot gezamenlijke afspraken te komen. Daarbij kijken we nadrukkelijk of er interne of externe hulp kan worden ingeschakeld. Daarbij valt te denken aan observaties door IB-er, de orthopedagoog of onderwijsspecialist vanuit de Groeiling, de schoolbegeleidingsdienst (AED), schoolarts, het samenwerkingsverband, Kwadraad of Oog voor Thuis. Ook van dit gesprek met ouders wordt verslag gemaakt en dit wordt opgeslagen in ParnasSys. Ouders ondertekenen het verslag.
- j) De leerkracht stelt een handelingsplan op, waarin ook een evaluatiemoment wordt afgesproken. School en ouders voeren samen het plan uit.
- k) Op het afgesproken evaluatiemoment spreken de ouders, de leerkracht en de IB-er over hun bevindingen. Bij verbetering van het gedrag spreken we af dat we de leerling blijven volgen, zoals in stap 1 en 2 wordt beschreven. Als er geen of onvoldoende verbetering is van het gedrag, volgt stap 4.

Stap 4: Schorsing/verwijdering

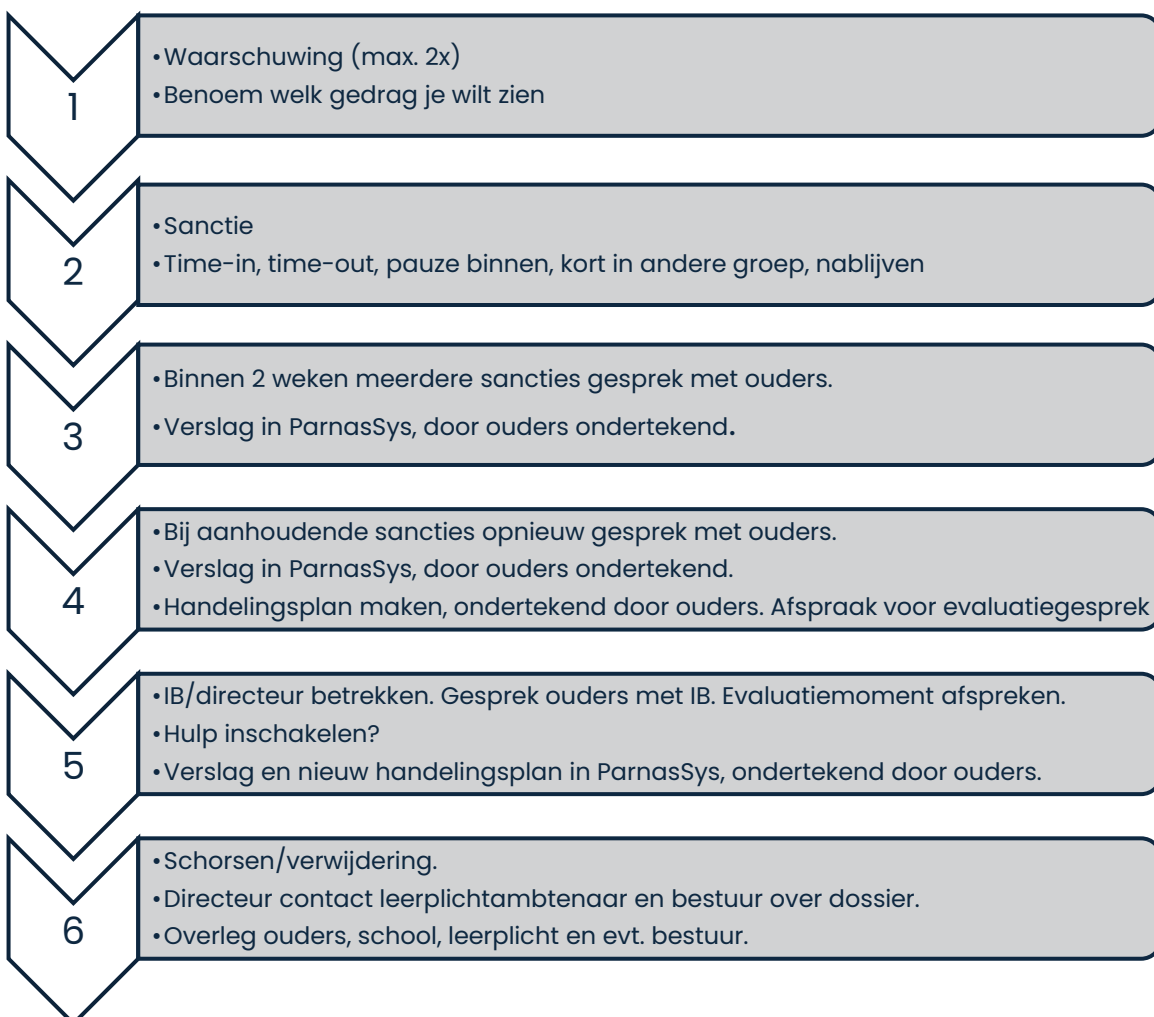
- l) Wanneer het gedrag ondanks de boven beschreven aanpak niet (voldoende) verbetert of wanneer er geen sprake is van gedeelde verantwoording tussen school en ouders, kan de directeur overgaan tot uitvoering van het schorsings- en verwijderingsbeleid. Voorafgaande aan het schorsen en verwijderen kan de school overwegen de leerling (tijdelijk) in een andere groep te plaatsen.
- m) Wanneer er sprake is van schorsing en verwijdering, bespreekt de directeur het dossier en de afspraken met de leerplichtambtenaar en het bestuur.
- n) Er wordt een overleg gepland tussen ouders, school en de leerplichtambtenaar, waarbij eventueel ook het bestuur van de school kan aansluiten.

Het stappenplan zoals hierboven is omschreven, moet gezien worden als een richtlijn hoe we handelen. Belangrijke elementen zijn de overlegmomenten met de ouders en de schriftelijke weerslag van gemaakte afspraken. Het belangrijkste uitgangspunt is dat IKC Sterrenwijzer een veilige school wil zijn voor alle leerlingen, leerkrachten en ouders. Voorwaarde voor een aanpak is steeds of de aanpak hanteerbaar is voor de leerkracht en uitvoerbaar is in de groep.

De directeur is eindverantwoordelijk voor de gang van zaken op school. Er kunnen zich situaties voordoen waarbij de directeur afwijkt van het stappenplan. Indien een leerling zich ontoelaatbaar gedraagt, kan dit ook leiden tot een onmiddellijke time-out of schorsing.

3.3 Maatregelenladder

In de maatregelenladder zie je een verkorte weergave van het stappenplan uit het gedragsprotocol.

3.4 Bijzondere omstandigheden

Soms heeft een kind extra ondersteuning nodig bij de ontwikkeling. Dat kan verschillende redenen hebben. Sommige kinderen hebben moeite met concentratie, prikkels of sociale situaties, bijvoorbeeld bij ADHD, autisme of hoogbegaafdheid. Andere kinderen maken ingrijpende gebeurtenissen mee, zoals een scheiding of een moeilijke thuissituatie. Dit kan allemaal invloed hebben op hun gedrag.

In zulke situaties kijken we als school zorgvuldig wat een kind nodig heeft. We passen ons beleid daarop aan en maken duidelijke afspraken die passen bij het kind. De leerkracht doet dit altijd in overleg met de intern begeleider en ook de directie kan hierbij aansluiten.

In ons beleid maken we een belangrijk onderscheid tussen onmacht en onwil:

- **Onmacht** betekent dat een kind iets (nog) niet kán, ook al wil het wel. Dan zoeken we naar passende begeleiding en ondersteuning.
- **Onwil** betekent dat een kind afspraken bewust niet wil volgen, terwijl het dat wel kan. Als er ondanks gesprekken en begeleiding geen verbetering optreedt en het kind de regels blijft overtreden, volgen we de stappen uit ons gedragsbeleid. In ernstige gevallen kan dit leiden tot schorsing of verwijdering.

Ons doel blijft altijd om ieder kind zo goed mogelijk te helpen en samen met ouders te zoeken naar wat werkt.

3.5 Grenzen stellen

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich willen gedragen volgens de regels en afspraken. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. "Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?" Ongewenst gedrag kan zich op verschillende manier manifesteren:

- Verbaal: vernederen, schelden, bedreigen, belachelijk maken, bijnamen geven, roddelen, briefjes rondsturen, bedreigen op internet, buitensluiten.
- Fysiek: schoppen, knijpen, slaan, spugen, krabben, bijten, duwen en trekken, laten struikelen.
- Materieel: stelen, onderkladden, verstoppen van kleding en/of spullen, spullen kapotmaken van een medeleerling of van school.

Het komt een enkele keer voor dat een leerling zich wil misdragen en/of vindt daartoe het recht te hebben: "Ik zit er niet mee. Het is niet mijn probleem! Nou en..., moet ik weten. Ik doe het de volgende keer weer."

In dat geval neemt de leerkracht ter plekke contact op met de ouder. Zolang de ouder niet is te bereiken en/of niet op school is verschenen, wordt deze leerling uit de groep geplaatst. De groep wordt beschermd tegen deze leerling.

Als de ouder van mening is dat zijn/haar kind zich mag misdragen (Van mij mag ze terugslaan, bij deze invaller, want die kan geen les geven; ten opzichte van dat kind, want die doet altijd vervelend, heeft een rare moeder... enz.) wordt de

leerling uit de klas gehaald. We noemen dit de eerste verwijdering. Tijdens de verwijdering wordt overwogen of deze leerling kan worden teruggeplaatst in de eigen klas.

Terugplaatsing is afhankelijk van het idee dat de ouders en het verwijderde kind erop nahouden namelijk: ik heb het recht mij te misdragen. Als het kind zich toch niet wil misdragen, dan werkt de school een begeleidingsplan voor gedrag uit, waaraan de ouders meewerken en kan het kind worden teruggeplaatst. Als dat niet mogelijk is (de ouders en/of de leerling zijn van mening dat het zich mag misdragen omdat...), dan wordt de leerling in een andere groep geplaatst. Negatief gedrag wordt genegeerd door de leerkracht en de nieuwe groepsgenoten. Op die manier wordt de leerling geholpen zich te houden aan normale gedragsregels. Begrijpt het kind dat het zich moet houden aan de gedragsregels van de school, dan kan het worden teruggeplaatst naar de eigen groep.

Samengaan met deze maatregelen krijgen de ouders het advies om contact op te nemen met een van de Kanjertrainingspraktijken, Kwadraad of Oog voor Thuis. Gedragsproblemen bij kinderen kunnen soms ontstaan doordat ouders zich machteloos voelen in het vinden van passende opvoedingsstrategieën. Daarom zoeken we samenwerking met zorgpartners zoals Oog voor Thuis. Het afwijzen van adviezen en het niet mee willen denken van ouders aan een positieve oplossing interpreteert de school als een vorm van pedagogische verwaarlozing. De school zal daar melding van doen bij Veilig Thuis. Veilig Thuis heeft als gangbare regel dat het ingrijpt in een gezin als er meer dan twee meldingen over een gezin zijn binnengekomen. Bij herhaling van wangedrag gaat de school over tot definitieve verwijdering.

De misvatting kan bestaan dat schorsing mag plaatsvinden na ruime dossiervorming. Dit is niet het geval. De aanleiding tot de eerste verwijdering is de dossiervorming. Als een kind zich blijft misdragen en de ouders werken niet mee aan een oplossing, dan volgt definitieve verwijdering. Het dossier is dan compleet. Argumenten bij schorsen/ verwijderen:

1. School is een leerinstelling en beschermt het leerproces tegen kinderen en ouders die het leerproces ernstig belemmeren.
2. School beschermt de leerlingen en de leerkrachten tegen grensoverschrijdend gedrag van een enkele medeleerling en/of een enkele ouder.
3. De belangrijkste taak van een leerkracht is lesgeven. De leerkracht vervalt niet in de functie van rechercheur (wie is dader en wie is het slachtoffer), aanklager (jij bent de dader), verdediger (van het slachtoffer), rechter of gevangenisbewaarder.

De leerkracht en de school beperken zich tot het volgende: Het gaat wel eens mis. Hoe lossen we dit op? Wil jij het niet oplossen en jouw ouders vinden dat prima? Dan hebben jij en je ouders een probleem. Maar ook in die situaties is samenwerking tussen school en ouders noodzakelijk om te komen tot verbetering van het gedrag. De school beschermt het leerproces en zorgt voor een veilige leeromgeving. Dat kan betekenen dat je uit de groep of desnoods van de school wordt verwijderd.

Bijlage 1 Afspraken schoolplein, gang, trap en toiletten

Overal in school gelden de regels van de Kanjertraining. Om alles goed te laten verlopen zijn er op verschillende plekken nog wat extra afspraken.

Afspraken gang:

- Je loopt rustig door de gang.
- Rechts houden.
- Je praat zachtjes.
- Je houdt je handen en voeten thuis.
- Je hangt je jas en tas op.
- Je laat de gang na gebruik netjes achter.

Afspraken trap:

- Je loopt netjes en rustig achter elkaar (niet inhalen).
- Rechts houden.
- Je praat zachtjes.
- Je houdt je handen en voeten thuis.

Afspraken schoolplein:

- Er mogen alleen in de pauze ballen op het plein. Je gebruikt een bal waarvoor die is bedoeld.
- We spelen met ballen van school.
- Je moet je aan de vaste regels van een spel houden.
- Stoeien mag zonder elkaar pijn te doen en met elkaars toestemming. Vechten is verboden.
- Iedereen mag meedoen!
- Gooi afval in de prullenbak/vuilnisbak.
- Als de leerkracht klappt, stoppen we met het spel. We nemen het speelgoed mee en verzamelen om naar binnen te gaan.

Toiletten:

- Je bent stil en rustig op de toiletten.
- Was je handen.
- Zeppompje gebruik je 1 keer. Een gebruikt handdoekje gooi je in de prullenbak.
- Laat de wc schoon achter. Als je de wc vies aantreft, meld je dit bij de leerkracht.

Leerplein:

- Je werkt rustig op het leerplein.
- Je praat zachtjes.
- Je bemoeit je niet met je eigen werk.
- Samenwerken mag met toestemming van de leerkracht.
- Je laat het leerplein na gebruik netjes achter.

Bijlage 2 Voor ouders

Wat je mag verwachten van de leerkrachten op school?

Voorbeeldgedrag:

- Je mag verwachten dat de leerkrachten van de school respectvol omgaan met jouw kind en met jou als ouder.
- Je mag verwachten dat de leerkrachten onderling respectvol met elkaar omgaan. Zij zijn zich bewust van het gezegde: "Een goed voorbeeld doet goed volgen."
- Je mag verwachten dat de leerkrachten twee gedragstalen weten te spreken. De taal die de leerkracht het meest gebruikt, sluit aan op de wereld van wederzijds respect en richt zich op het geven van inzicht. Als het nodig is, kan de leerkracht ook een andere taal spreken, als antwoord op ongewenst gedrag en gedrag dat past bij 'straatcultuur'*. Deze taal is directief: duidelijk, helder en grenzen stellend.
- Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt kinderen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect.
- Doet zich een probleem voor op school, dan mag je van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. De leerkrachten hebben jou nodig om tot een goede oplossing te komen, die goed is voor je kind, maar ook voor de andere kinderen, hun ouders, de leerkracht, de school en de buurt.

*N.B. De leerkracht gedraagt zich niet volgens de normen van de straatcultuur, maar weet dat er heel duidelijk, zonder omhaal van woorden een grens moet worden gesteld aan de mentaliteit van de straat. Geen overleg, geen onderhandeling, niet ingaan op: "Ja...maar!"

Eigenlijk gaat het om de vraag die al duizenden jaren bestaat of geweld loont of niet. Aan de kant van de straatcultuur heb je de opvatting: "The winner takes it all." Ben jij de sterkste, dan kun jij bepalen wat een ander moet doen. Als IKC maken wij juist de keuze voor een cultuur van wederzijds respect. Daarbij hoort de opvatting: "van de meeste tegenslag in het leven kun je leren." Zoek elkaars geluk. Doe elkaar recht. Ik voel mij goed als we een oplossing hebben gevonden waarbij jij je ook goed voelt. Doe aardig en welgemanierd. In deze opvatting wordt geweld zinloos.

Wat wordt van jou als ouder verwacht?

Voorbeeldgedrag van leerkrachten en ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest als duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar. IKC Sterrenwijzer is een plek waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met verbaal of fysiek geweld worden opgelost (fatsoensnormen). Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen. We verwachten van ouders dat ze zich respectvol uiten tegen en over de leerkrachten, vooral in het bijzijn van kinderen.

Het is niet de bedoeling dat ouders andermans kind aanspreken op bepaald gedrag. Laat dat aan de eigen ouders of de leerkracht over.

In de praktijk:

- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden. "Ons kind mag zijn zoals het is!"

Tips voor ouders:

1. Zorg voor een open communicatie met je kind.
2. Plan een vast moment waarop je de dag met je kind bespreekt.
3. Oefen aan de hand van de pestposter wat je kind kan zeggen als het wordt lastig gevallen.
4. Leer je kind er eerst iets van te zeggen. Oefen om duidelijk te spreken en stevig te staan.
5. Inventariseer samen met je kind wie het kan vertrouwen.
6. Stel de leerkracht op de hoogte als er gepest wordt in de groep en vraag of er voorzien kan worden in een buddy.
7. Spreek altijd met respect over andermans kinderen en opvoeding.
8. Laat je niet meeslepen in emoties. Blijf van andere kinderen af.
9. Spreek steun uit naar je kind.
10. Maak aan je kind duidelijk dat het geen klikspaan is wanneer hij of zij naar de leerkracht gaat als hij of zij de stappen van de pestposter heeft doorlopen.
11. Gebruik de poster met de smileys om duidelijk te maken wat wel en niet kan.
12. Oefen het grenzen aangeven.
13. Geef je kind het advies om geen 'benzine' te geven.
14. Blijf uit de buurt van narigheid.
15. Zoek samen met de leerkracht naar een oplossing die recht doet aan alle partijen.
16. Geef het goede voorbeeld.
17. Wees duidelijk is wat wel en niet kan.
18. Sta agressie niet toe.
19. Sta open voor mediation.
20. Werk samen met de school. Vraag je af, wat kan ik als ouder doen en wat kan de school voor mijn kind betekenen?
21. Soms helpt het om kinderen een dagboek te geven.

Bijlage 3 Gedragsafspraken in de BSO (Junis Kinderopvang)

In de BSO van IKC Sterrenwijzer bieden we kinderen een plek waar ze na school kunnen ontspannen, spelen en zichzelf kunnen zijn. We vinden het belangrijk dat kinderen zich veilig voelen en met plezier komen. Daarom hebben we samen duidelijke afspraken gemaakt over hoe we met elkaar omgaan.

We werken in de BSO ook met de uitgangspunten van de **Kanjertraining**. Deze aanpak helpt kinderen om positief over zichzelf en anderen te denken, en om op een fijne manier met elkaar om te gaan. We gebruiken dezelfde taal en symbolen als op school, zodat kinderen herkenning en continuïteit ervaren.

Onze afspraken in de BSO:

1. We zijn een Kanjer

We zijn eerlijk, vriendelijk en behulpzaam. We doen ons best en durven onszelf te zijn. We praten met respect en luisteren naar elkaar.

2. We zorgen goed voor elkaar

We helpen elkaar, houden rekening met elkaar en lossen conflicten samen op. We gebruiken de Kanjerregels als houvast.

3. We gaan respectvol om met spullen en ruimtes

We gebruiken materialen met zorg en ruimen samen op. Binnen en buiten houden we het gezellig en veilig.

4. We kiezen zelf wat we willen doen

Kinderen mogen zelf kiezen uit verschillende activiteiten. We stimuleren zelfstandigheid en eigen initiatief, maar we blijven altijd beschikbaar voor ondersteuning en begeleiding.

5. We houden rekening met de groep

We houden rekening met anderen. Dat betekent dat we soms even wachten, delen of iets samen doen. Zo zorgen we voor een fijne sfeer voor iedereen.

Hoe reageren pedagogisch medewerkers op gedrag?

- We benoemen positief gedrag en geven complimenten.
- We gebruiken de taal van de Kanjertraining om gedrag bespreekbaar te maken.
- Bij ongewenst gedrag gaan we in gesprek, stellen grenzen en zoeken samen naar oplossingen.
- We stemmen af met ouders en school als dat nodig is, zodat we samen kunnen ondersteunen.

Samen met kinderen

Kinderen worden actief betrokken bij het maken van afspraken. We praten regelmatig met hen over wat zij belangrijk vinden en hoe we het samen fijn kunnen houden. Zo voelen kinderen zich gehoord en verantwoordelijk.